

Bevers in Limburg in 2009

Vilmar Dijkstra, Zoogdiervereniging

Na het afsluiten van het project 'Toekomst voor de bever in Limburg; 2002-2005' heeft de Zoogdiervereniging op verzoek van Ark Natuurontwikkeling de verspreiding van de bever in Limburg in de periode 2006-2009 gevolgd. Het beverproject wordt gefinancierd door de provincie Limburg (Platteland in Uitvoering), het VSB Fonds, Rijkswaterstaat Limburg Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Stichting het Limburgs Landschap en ARK.

In het themanummer van het Natuurhistorisch Maandblad van april 2009 over de bever in Limburg is een uitgebreid artikel opgenomen over de ontwikkeling van de bever tot en met 2008. In onderstaand afsluitend stuk wordt beschreven hoe in het laatste projectjaar de verspreiding en het aantal bevers in Limburg er uitziet en hoe de monitoring voortgezet kan worden.

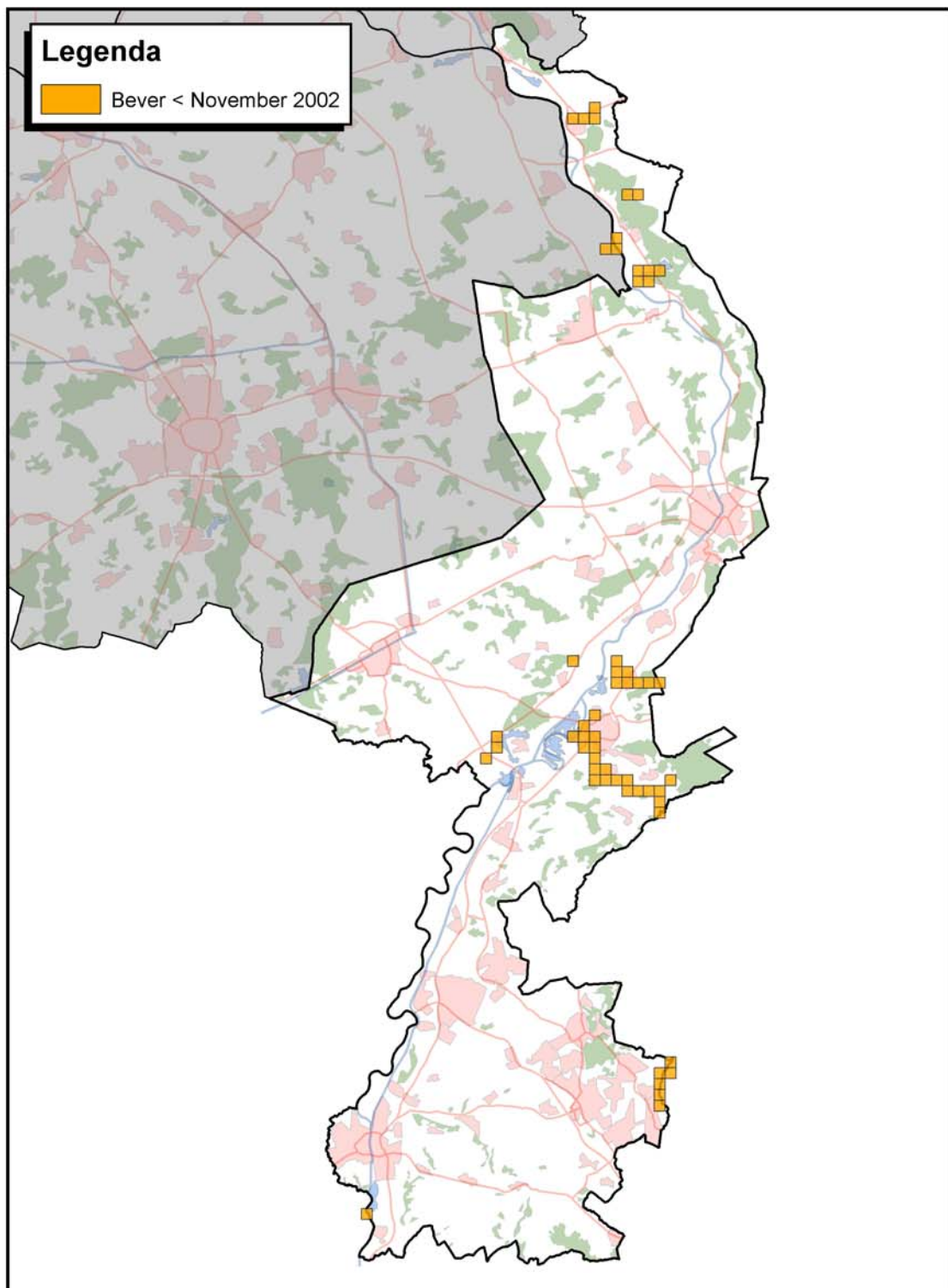
Verspreiding in Limburg

De verspreidinggegevens zijn verzameld door vrijwilligers van de beverwerkgroep van de Zoogdiervereniging en door bestrijders van muskus- en beverratten van de twee Limburgse waterschappen. De vrijwilligers van de beverwerkgroep inventariseerden jaarlijks rond 1 maart de verschillende bekende bevergebieden op het voorkomen van beversporen per kilometerhok. De bestrijders van de waterschappen Roer & Overmaas en Peel & Maasvallei vulden deze gegevens aan, waardoor een compleet beeld is ontstaan van de verspreiding in Limburg. Floris van Wilgenburg heeft in het kader van een stage onderzoek verricht naar onder andere de verspreiding van de bever in de beeksystemen in het westen van Midden-Limburg. Ook de waarnemingen die werden doorgegeven via de websites telmee.nl en waarneming.nl zijn in dit overzicht betrokken.

In vergelijking met de start van het project 'Toekomst voor de bever in Limburg' in 2002 is er in de verspreiding van de bever veel veranderd (figuur 1 en figuur 2). Een aantal beeksystemen wordt al langer door bevers gebruikt, zoals de Roer, Worm en Swalm. Langzaam maar zeker worden steeds meer beken door de bever heroverd, zoals de Niers (gehele traject), de Grootte Molenbeek (traject Horst-Meerlo), de Oostrumse beek (traject Leunen-Geysteren) en de Tungelroyse beek (Swartbroek, Leveroy en Leudal). Daarnaast dient de Maas voor dieren die op zoek zijn naar een eigen territorium als een perfecte snelweg om door de provincie te reizen. De Maas wordt bovendien op verschillende plaatsen als foerageergebied door territoriumhouders gebruikt.

Ten opzichte van het overzicht dat over 2008 werd gegeven in het themanummer van het Natuurhistorisch Maandblad (zie Dijkstra 2009) zijn er nieuwe vestigingen in 't Leuken bij Well, de Vlootbeek bij Maasbracht, de Itterbeek bij Neeritter en de Tungelroyse beek bij Leveroy. In hoeverre er langs de Maas sprake is van nieuwe vestigingen is moeilijk te beoordelen, maar in het Grensmaas traject tussen Maastricht en Stevensweert worden regelmatig sporen aangetroffen. Deels zijn deze afkomstig van territoriumhouders zoals bij de Geulmonding en Meers en deels kunnen de sporen afkomstig zijn van zwervers die op zoek zijn naar een eigen territorium. Aan de Vlaamse zijde liggen burchten in de Maasbeemden (Eisden), Kerkeweerd (Stokkem), Bichterweerd (Rotem) en bij Geistingen. Het traject tussen Neer en Venlo wordt ook regelmatig bezocht door bevers. Deels zal dit gebeuren door territoriumhouders van de Neerbeek, Swalm en de Romeinenweerd bij Venlo, maar ook hier zwerven waarschijnlijk bevers rond op zoek naar een eigen territorium.

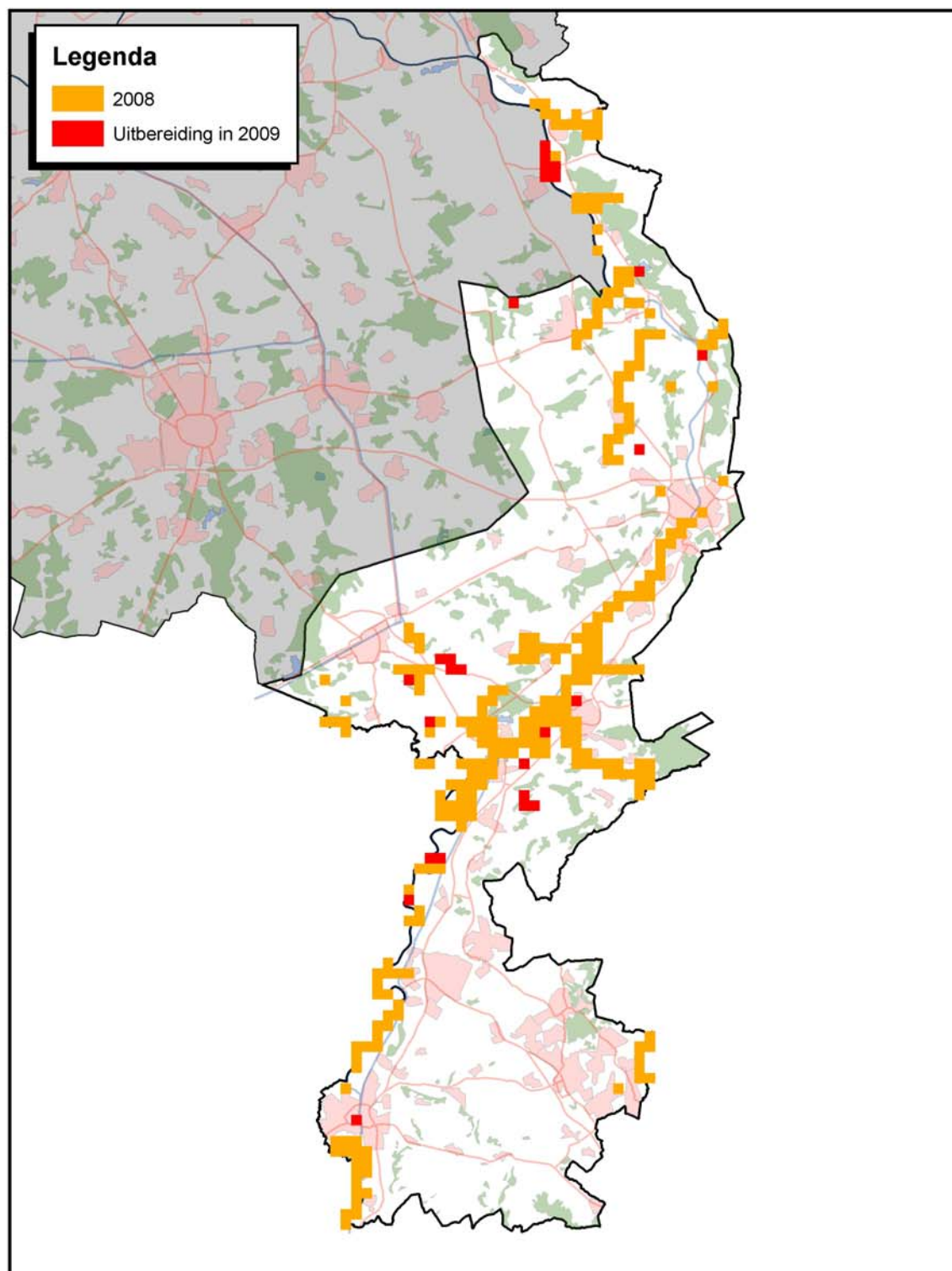
Verspreidingsgegevens van de Bever (Castor fiber)

20090121_Limburg_Bever_voor_NOV2002.mxd

Figuur 1. Overzicht van kilometerhokken met bever(sporen) in Limburg in de periode vanaf 1992 tot 18 oktober 2002 (start van de uitzettingen in Limburg).

Verspreidingsgegevens van de Bever (Castor fiber)

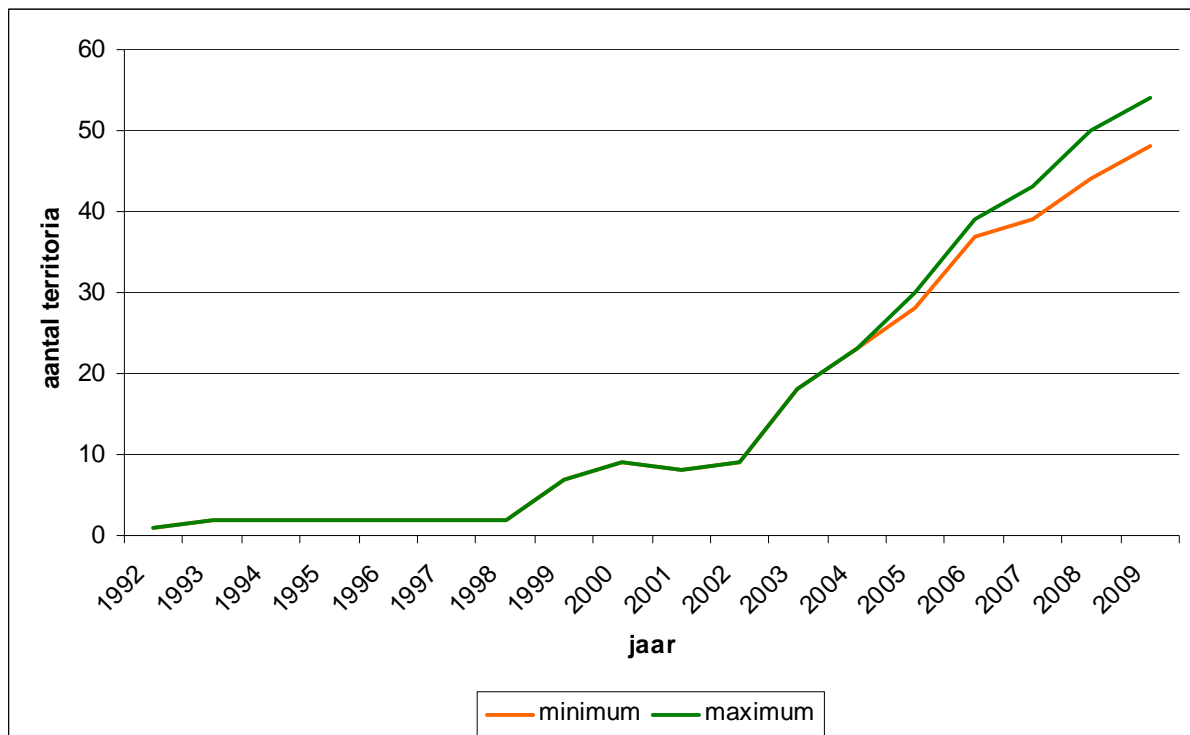

20091123_Bevers_Limburg.mxd

Figuur 2. Overzicht van kilometerhokken met bever(sporen) in Limburg in 2008 en 2009.

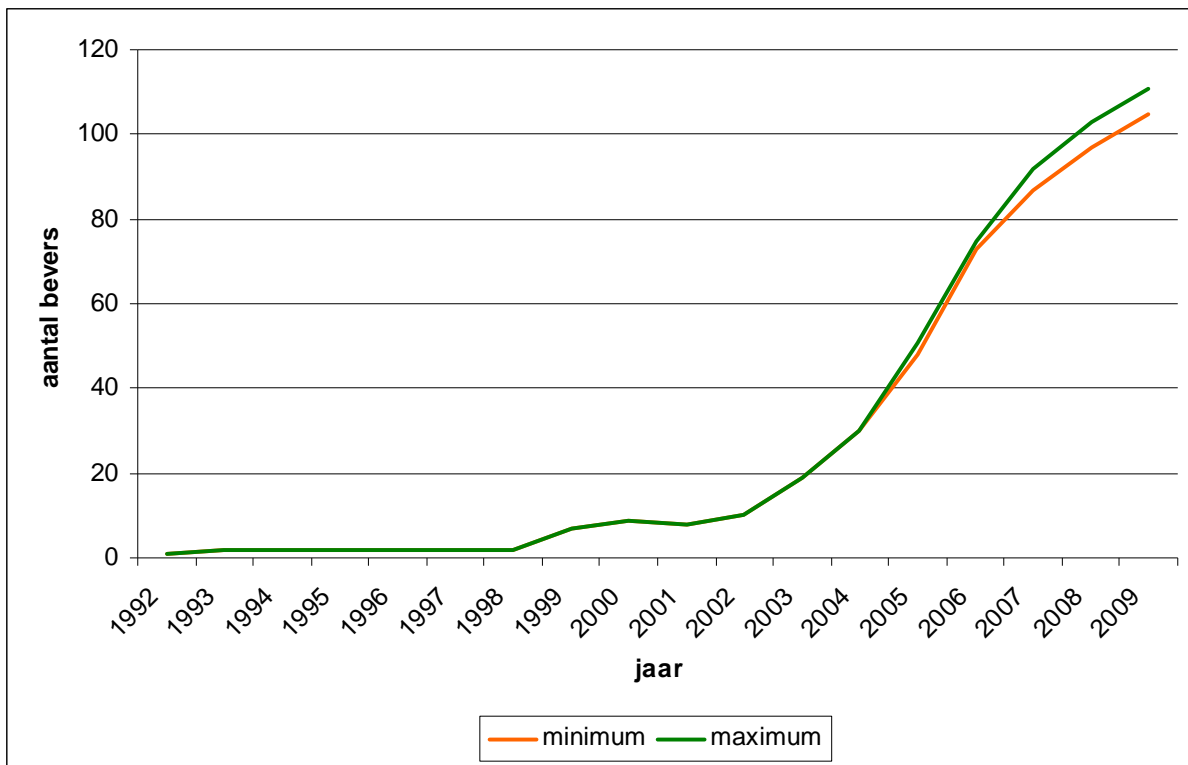
Aantal bevers in Limburg

Alleen in de eerste drie jaar na de start van de uitzettingen werden tellingen aan de bevers verricht door middel van avondobservaties bij burchten. Al snel bleek dat de dieren zich moeilijker lieten tellen, dan in bijvoorbeeld de Biesbosch. Aan de hand van kennis over de verspreiding en een schatting van het aantal territoria is een schatting van de populatiegrootte gemaakt. De ontwikkeling van het aantal beverterritoria is weergegeven in figuur 3. De weergave van minimum en maximum aantallen hangt samen met de onzekerheid of bepaalde territoria in werkelijkheid twee verschillende territoria zijn. Opvallend is een toename rond 2000. Dit betreft immigranten vanuit met name de Eifel populatie. De uitzettingen in Limburg in de periode 2002-2004 zijn eenvoudig te herkennen in de tweede en grotere toenamestijging. Inmiddels bevinden zich ongeveer 50 territoria in Limburg.

Figuur 3. Ontwikkeling van het aantal beverterritoria in Limburg in de periode 1992-2009.

Voor het schatten van de populatiegrootte is de volgende werkwijze gevolgd: bij territoria waar nooit voortplanting is geconstateerd is aangenomen dat er één bever van minimaal 1 jaar oud aanwezig is. Bij territoria waar voortplanting is geconstateerd, is aangenomen dat er in het jaar van eerste voortplanting twee bevers van minimaal 1 jaar oud aanwezig zijn. In de jaren nadat er voor het eerst voortplanting is geconstateerd is aangenomen dat gemiddeld vier bevers van minimaal 1 jaar oud aanwezig zijn. Op deze wijze ontstaat een beeld van het populatieverloop van de bever in Limburg (zie figuur 4). De weergave van minimum en maximum aantallen hangen samen met de onzekerheid of bepaalde territoria in werkelijkheid één of twee territoria zijn.

Figuur 4. Ontwikkeling van het aantal bevers in Limburg in de periode 1992-2009.

Waarschijnlijk leven er in 2009 ongeveer 110 territoriale bevers in de provincie. Naast de territoriale bevers zal er ook een klein aantal zwervers aanwezig zijn. Het aantal bevers is daarmee aanzienlijk hoger dan de ongeveer tien bevers die aanwezig waren voordat de uitzettingen plaatsvonden.

Conclusies t.a.v. voortplanting en het aantal bevers

De verzamelde verspreidingsgegevens zijn niet geschikt om een goed overzicht te verkrijgen van de locaties waar de bevers zich voortplanten. Gegevens over voortplanting zijn anekdotisch en onvolledig voorhanden. Gesteld kan worden dat afgelopen jaren in ieder geval voortplanting heeft plaatsgevonden in 21 territoria: Niers (Gennep), Geldernsch-Niers-Kanaal (Arcen), Oostrumse beek (Venray en Geysteren), Schuitwater (Broekhuizen), Leerkeven (Panheel), Polderplas (Panheel), Koningssteen (Stevensweert), Molensteensplas (Stevensweert), Smalbroek (Ool), Asseltse Plassen (Roermond), Roer en Hambeek (3 territoria), Swalm (2 territoria), Leudal (2 territoria), A Beek (Stramproy), Hochter Bampd/Geulmonding (Itteren) en Stadsmaas/Berwijn (Eijsden). Waarschijnlijk zijn er locaties waar de voortplanting is gemist. Daardoor is er een onderschatting van het aantal aanwezige bevers. Daar staat tegenover dat er in bovenstaande opsomming waarschijnlijk ook locaties zijn waar één of meerdere jaren geen sprake meer is van voortplanting.

Het aantal bevers in Limburg tezamen met het direct aangrenzende Duitse en Belgische leefgebied omvat ongeveer een populatie van 140 bevers. Samen met het achterliggende bevergebied in het Belgische stroomgebied van de Maas en de Duitse Eifel kan gesteld worden dat er inmiddels ruimschoots sprake is van een levensvatbare populatie.

Afgelopen jaar hebben zich enkele bijzonderheden bij de bevers in Limburg voorgedaan. Onderstaand volgen de belangrijkste zaken.

Beverkerkhof

Rond het Leerkeven bij Panheel vielen in 2009 vier verkeersslachtoffers te betreuren, waaronder een vrouwtje dat in 2009 jongen heeft gehad. In voorgaande jaren vielen hier ook al acht slachtoffers. Na meerdere malen aandringen om maatregelen te nemen, zal uiteindelijk eind 2009 of aanvang 2010 onder één van de twee probleemwegen rond Leerkeven een bevertunnel worden aangelegd. Wat en of er iets bij de andere weg gaat gebeuren is nog niet duidelijk.

Stroperij?

Deze herfst bereikte de Zoogdierverseniging het bericht dat er in februari 2009 in de Maas bij Reuver een dode bever was aangetroffen. Later bleek dat deze was doodgeschoten. Inmiddels waren in de Maas in de directe omgeving ook eind maart en half juni dode bevers gemeld. Helaas zijn deze niet verzameld, zodat niet bekend is of ook hier sprake was van stroperij. Drie dode bevers in zo'n korte tijd in een straal van vijf km, waarvan er minimaal één geschoten is geeft te denken. Er is contact opgenomen met de Provincie en de 'Groene Brigade' (de Limburgse veldpolitie) zal hier aandacht aan schenken.

Monitoring vanaf 2010

De verwachting dat de bever zich in Limburg steeds verder zal verspreiden lijkt goed uit te komen. Deze ontwikkeling zal nog enige tijd voortduren, omdat er nog veel potentieel beverbiotoop voorhanden is en er nog steeds nieuw beverbiotoop ontwikkeld wordt. Nu dit project is afgesloten is het de vraag hoe verder te gaan met de monitoring.

Momenteel is de Zoogdierverseniging met het Waterschap Peel & Maasvallei bezig met een pilotproject. In deze pilot worden door de bestrijders van muskus- en beverrat op basis van kilometerhokken zoogdiergegevens verzameld. Daarbij ontstaat ook jaarlijks een beeld van de verspreiding van de bever in het werkgebied van het waterschap. Het waterschap verzamelde de gegevens over de bever al, omdat bij de bestrijding van de muskus- en beverrat rekening gehouden moet worden met de bever. Daarnaast zijn deze gegevens voor hun van belang bij het beheer en onderhoud van beken en kades en het uitvoeren van beekherstelprojecten. Bovendien geeft het voorkomen van een soort als bever aan of een aquatisch ecosysteem van goede ecologische kwaliteit is. Voor waterschappen is dit in toenemende mate van belang. Als de pilot bij het waterschap Peel & Maasvallei slaagt dan zal met het andere Limburgse waterschap bekeken worden of we tot een vergelijkbare afspraak kunnen komen.

Betekent dit dan dat de rol van de vrijwilligers is uitgespeeld? Wat de Zoogdierverseniging betreft niet, want in het verspreidingsgebied is het erg handig om een beeld te hebben van het aantal territoria waar voortplanting plaatsvindt. Op dit moment weten we of er ergens voortplanting plaatsvindt als er door de bestrijders een jonge bever wordt gevangen met een levendvangkooi (gevangen bevers worden ongedeed losgelaten). Daarnaast komt het een enkele keer voor dat een vrijwilliger of een terreinbeheerder voortplanting van bevers constateert. Deze gegevens zijn juist van belang voor de schatting van het aantal bevers. De kans is groot dat het aantal op dit moment wordt onderschat omdat niet goed bekend is waar overall voortplanting plaatsvindt. In de toekomst kunnen vrijwilligers dan gericht worden ingezet om voortplanting aan te tonen door bij burchten waarnemingen te verrichten. Hoe dit verder vorm gaat krijgen hangt af van de resultaten van de pilot en de verdere financiering van een bevernetwerk. Vanuit de Beverwerkgroep Nederland zal de landelijke beversporendag ook in Limburg in stand worden gehouden.

Inzet van vrijwilligers in 2009

In totaal hebben afgelopen jaar ongeveer 35 vrijwilligers aan de inventarisaties meegedaan. Daarbij zijn ongeveer 300 uren in de inventarisatie gestoken. Daarnaast heeft het verwerken van de gegevens in totaal nog enkele uren van de vrijwilligers gekost, waardoor het totale aantal uren ongeveer op 350 komt.

Dankwoord

De hier weergegeven gegevens konden niet verzameld worden zonder de inzet van alle terreinbeheerders en vrijwilligers. Hen wil ik dan ook hartelijk danken voor hun inzet en ik hoop dat ze ook aankomende jaren blijven meedoen. Een speciaal woord van dank aan de mensen van het Waterschap Roer & Overmaas en het Waterschap Peel & Maasvallei. Niet alleen voor al het werk dat ze aan watergangen uitvoeren waardoor het biotoop voor de bever steeds aantrekkelijker wordt, maar ook vanwege het doorgeven van de waarnemingen van onder andere de gevangen bevers.